

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

redactie: dovenetel 45 - Heerenveen
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

De hoop der eeuwen

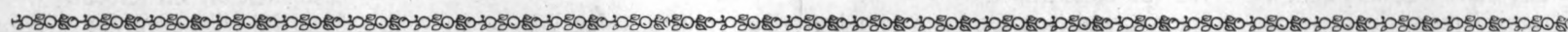
Vgl. Psalm 90 : 1-6

1. O God, die alle eeuwen door
voor ons zijt uitgegaan,
ga Gij ons naar de toekomst voor:
wij hopen op uw naam.
2. Want in de schaduw van uw troon
verbleef ons voorgeslacht.
Gij zijt een schuilplaats in de storm.
een rustplaats in de nacht.
3. Wees Gij voor ons een steun en stut
in deze tijd, o Heer,
een veilig huis dat ons beschut.
Uw arm zij ons verweer.
4. Eer Gij de aarde had bereid,
de bergen vast deed staan,
waart Gij, o God. Van eeuwigheid,
voor eeuwig is uw naam.
5. En duizend jaren zijn voor U
als de avond die vergaat
of als de laatste nachtwaak die
vlucht voor de dageraad.
6. Wij zijn als gras dat snel verdort
voor de adem van uw mond,
een droom die afgebroken wordt
vroeg in de morgenstond.
7. In U, o God, ligt ons behoud:
Gij hebt uit elk geslacht
het volk dat op uw naam vertrouwt
veilig naar huis gebracht.
8. O God, die alle eeuwen door
voor ons zijt uitgegaan,
Gij gaat ons naar de toekomst voor
totdat wij vóór U staan.

JOOP KLEIN

vrij naar Isaac Watts (1674-1748)

Melodie: Liedboek 397: „O God, die droeg ons voorgeslacht”.

ACHAZ EN DE EVANGELICALS

„Als je een ontmoeting met Jezus wilt hebben, sta dan nu op en kom naar voren.” Meermalen heb ik dit horen zeggen op het hoogtepunt van een One Way Day in Utrecht. Terwijl het massale koor indrukwekkend zong, werd deze dringende oproep gedaan aan een gehoor van meer dan tienduizend man. Ik herinner me, hoe er op zo'n moment iets bij me stakte. Het gevoel: zo kan het niet. Dat kan die man op het podium niet waarmaken. Dat je Jezus ervaart door op dat moment naar voren te komen.

Toch maakte het ook een onvoorstelbare indruk. Wat een priegelwerk zijn onze wekelijkse kerkdiensten, als het ook zó kan! En daarbij vooral de kritische vraag aan mezelf: lééft dat geloof bij ons eigenlijk wel, dat Jezus Christus zó concreet bij ons is, dat je dat werkelijk, nu, kunt ervaren?

Voorals over die laatste vraag wil ik het in dit artikel hebben: wat schort er aan ons geloof als we in feite ja-loers kijken naar het blijde geloof van evangelische christenen? Die vraag blijft immers recht overeind staan, ook als we precies weten aan te geven wat er niet deugt aan bijvoorbeeld een One Way Day.

Een uitstekend middel om het verschil in benadering tussen de evangelicals en de gereformeerden op het spoor te komen vind ik het onderscheid dat ik ds Smit hoorde maken. Hij zei namelijk: de evangelicals leven uit de vervulling, en gereformeerde mensen leven uit de belofte.

Dat vind ik raak gezegd. Niet als een sluitende definitie, want evangelicals hebben echt wel van de belofte gehoord en gereformeerden weten best van vervulling vandaag. Maar als typering zegt het wel iets.

Vastklampen

Als wij iemand troosten die het erg moeilijk heeft, dan kunnen wij bijvoorbeeld zeggen: „De HERE heeft gezegd: Ik ben die Ik ben, Ik zal er zijn voor u! En aan die belofte mag je je vasthouden.

God zal die belofte waarmaken door je vast te houden ook in je moeilijkste dagen.”

Evangelicals aan de andere kant horen wij tegen iemand in nood zeggen: „Als je vandaag Jezus in je hart laat, wordt vandaag je leven

DOOR
W. SMOUTER - DALFSEN

anders. Paulus heeft immers gezegd: Wie in Christus is, is een nieuwe schepping. Dat zul je merken, en je zult gelukkiger leven dan nu.”

U ziet het verschil: een gereformeerde wijst op het geloof in de belofte, en klampt zich aan die belofte vast. Een evangelical wijst op het geloof dat de vervulling er is, en daar verblijdt hij zich in.

God heeft beloofd

Ja, en dan komt natuurlijk de vraag: is dat van ons eigenlijk geen geloven-met-een-omweg, terwijl de ander veel rechtstreekser gelooft? En zou daar misschien de reden liggen dat er zoveel schort aan ons geloof? Hoe aannemelijk dit ook lijkt op het eerste gezicht, ik denk toch niet dat we het in die richting moeten zoeken. De Bijbel leert ons namelijk dat God het zelf in de hand houdt om zijn beloften te vervullen op zijn tijd. We kunnen niet al die gedeelten wegpoetsen uit de Bijbel waarin we lezen over mensen die pijnlijk lang hebben moeten wachten totdat God deed wat Hij duidelijk beloofd had. Denk aan Abraham die zijn leven lang heeft moeten wachten op de zoon die God hem beloofd had. Was hij dan al die jaren zonder troost omdat de vervulling er nog niet was? Nee immers, want hij mocht leven uit de belofte. Die was zijn voortdurende troost.

Die vrijheid van God om zijn belofte op zijn tijd en op zijn manier te vervullen, die moeten we respec-

teren. Daarom kunnen we niet zeggen: als je een ontmoeting met Jezus wilt, sta dan nu op. Zo werkt dat niet. In plaats daarvan hebben we te zeggen: God heeft beloofd dat Hij ons leven radicaal zal veranderen, en het geloof is de weg waarin je zeker mag rekenen op de vervulling van die belofte. Dat is „leven uit de belofte”.

Geen schande

Terug nu naar het bijbelwoord: „Wie in Christus is, is een nieuwe schepping” (II Kor. 5 : 17). Ik vind dat je dat iemand die in zijn ellende naar God zoekt niet mag voorhouden als iets dat automatisch en onmiddellijk gebeurt wanneer hij Christus aanvaardt. Alsof al zijn problemen dan eensklaps van de baan zijn en hij zich een herboren mens zal voelen die niet meer overspannen of eenzaam is.

Toch neem ik dit en soortgelijke bijbelgedeelten wel serieus. Het is ook zo dat God je blijdschap geeft, dat Jezus het antwoord is op je vragen en dat God bij je is. Het is waar, maar het is waar als belofte. Namelijk zo, dat God zelf het op zijn tijd en op zijn manier waarmaakt, wanneer we zijn belofte in geloof aanvaarden.

We noemen dit het belovende spreken van de Schrift. We komen dat in de Schrift veel vaker tegen. Zo zegt de Here Jezus na zijn opstanding: „Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde” (Matth. 28 : 18). Dat is heel werkelijk waar, omdat Hij door zijn dood en opstanding de satan ontroond heeft. Toch is zijn Rijk er nu nog zo onvolkomen, omdat de satan nog de overste van deze wereld is. Daarom kan er ook geschreven staan, dat Christus in de hemel is; „afwachting, totdat zijn vijanden gemaakt worden tot een voetbank voor zijn voeten” (Hebr. 10 : 13).

Omdat de Bijbel zelf zo spreekt, hoeven wij ons niet te schamen voor het feit dat wij nog uit de belofte leven en dat we de gebrokenheid nog zo voelen, terwijl het soms lijkt of voor de evangelicals alles al rond is. Leven bij de belofte, dat is geen schande zolang de dag van de grote vervulling er nog niet is.

Camouflage

Dat er in ons dagelijks leven vaak maar zo bitter weinig blijkt van het geloof, dat zit 'm ergens anders in.

Namelijk hierin, dat deze bijbelse manier van spreken misbruikt wordt als een verfje voor het meest platte ongeloof.

„Je kunt de Geest niet dwingen.”

„Je mag God niet verzoeken.”

„We leven in een onvolmaakte wereld.”

Het zijn allemaal waarheden. Maar als je eigenlijk niet op Gods beloften durft te bouwen, dan kun je deze waarheden gebruiken om je ongeloof te bedekken. Zo kun je in de praktijk zonder God leven, en daarbij toch het idee hooghouden dat je gelooft, maar dat je God alleen niet wilt beproeven.

Als Lazarus gestorven is, zegt de Here tegen Martha: „Uw broeder zal opstaan”, maar Martha vertaalt dit haast automatisch naar iets dat je wel kunt geloven: „Ik weet, dat hij zal opstaan ten jongsten dage” (Joh. 11 : 23 v.). Maar Jezus wil in dit geval méér doen.

Kun je bij Martha nog aarzelen of het wel ongeloof was, veel erger is wat Achaz deed (Jes. 7). Achaz was een koning van Juda, die sidderde van angst omdat twee koningen hem in de tang namen. Dan biedt de HERE hem een teken aan om hem

G. van den Brink / Rotterdam

Echtscheiding -1

Inleiding op de discussie
over ECHTSCHIEDING,
gehouden op de Diaconale
Conferentie 1982
te Rotterdam-Overschie.

Mij is gevraagd enkele Schriftgedeelten in te leiden, die betrekking hebben op het onderwerp van vandaag.

Die opdracht is me gemakkelijk en moeilijk gemaakt door de recente verschijning van het boekje van prof. J. Douma getiteld Echtscheiding, No. 8 uit de serie Ethische Kommentaar, Uitg. Bolland 1982. Gemakkelijk, omdat hij daarin de belangrijkste Schriftgedeelten duidelijk verklaart en bovendien in de veelheid van hedendaagse vragen duidelijk de weg van de Schriften wijst: wie in onze kring vandaag over dit onderwerp wil spreken, dient dit boekje gelezen te hebben. Moeilijk, omdat ik niet wil volstaan met een herhaling van wat hij te berde bracht.

Ik vond de mogelijkheid van een eigen behandeling in een aanpak vanuit verschillende patronen van de problematiek.

Douma wijst in zijn boekje elke casuïstiek af. En terecht.

Maar hij wijst erop dat er een sterk barmhartigheidselement zit in het ingaan op de vele gevallen.

te leren dat hij op de HERE kan vertrouwen. Een teken diep in het dodenrijk of boven in den hoge mag Achaz kiezen. Maar hij weigert om op de HERE te vertrouwen. En dan antwoordt hij heel vroom: „Ik zal geen teken vragen, en de HERE niet verzoeken.”

Die houding, daar ben ik bang voor in onze eigen kring. Deze Achez, je zou zeggen: hij is gepokt en gemazeld in 'het belovende spreken'. Dat weet hij zó goed, dat hij zegt: het is voor mij genoeg dat de HERE tekenen kán doen. Maar laat ik Hem maar niet verzoeken. En hij vindt dan ook nog, dat dit vromer staat dan op dat aanbod van God in te gaan.

Ongelovig gebruik

Zo denkt Achaz ongelovig te kunnen blijven, en intussen toch — ook voor zichzelf — de façade van ongelof overleind te kunnen houden. Hij heeft liever de zekerheid van een God waar hij aan twijfelt, dan de kans dat God machteloos blijkt te zijn.

Die houding van Achaz (is het niet

een ontzettend cynisch ongelof?), die verlamt ons. Ik zie in Achaz het voorbeeld van een zeer hoogmoedig ongelof, dat op gereformeerde bodem groeikansen heeft. Dat je de uiterlijke kanten van het ongelof gewoon overleind houdt, terwijl er in feite geen enkel werkelijk geloof meer achter steekt. Achaz was iemand die heel principieel over geloof kon spreken, terwijl hij voor geen cent concreet op de Here vertrouwde. Aan datzelfde maken wij ons schuldig, wanneer we de mond vol hebben over Gods beloften, zonder concreet te geloven dat God ook handelt, vandaag! Dat is het ongelovig gebruik van overigens vrome woorden.

Daarom pleit ik ervoor, dat wij ons niet tegenover de evangelischen generen voor het feit dat wij bij de belofte leven, maar dat wij ons diep schamen tegenover God voor het woord 'belofte' verschuilen om ons ongelof te verbergen.

Die de belofte aanvaard had

Leven bij de belofte en leven bij de vervulling. Kun je nu uit de Bijbel laten zien dat juist de belofte zo'n

Op de kring van jonge predikanten uit onze kerken heeft ds J. D. Smit van Maastricht onlangs een inleiding gehouden over de verhouding van evangelischen en gereformeerden. Dit artikel is een resultaat van een nader gesprek tussen de schrijver en ds Smit. Gedachten uit de genoemde inleiding zijn in dit artikel verwerkt, met name de typering van gereformeerd en evangelisch als 'leven bij de belofte' en 'leven bij de vervulling'.

W.S.

steun voor het geloof is? Ik zou dan willen wijzen op de geschiedenis van Abraham op de berg Moria. Daar zien we het goede, gelovige gebruik van de belofte. En we zien ook hoe krachtig de belofte Abrahams geloof versterkt heeft.

Abraham moest op Moria zijn enige zoon offeren. Als de Hebreeënbrief daar op terug kijkt, dan wordt gezegd: „Hij, die de belofte aanvaard had, wilde zijn enige zoon offeren. Hij heeft overwogen, dat God bij machte was hem zelfs uit de doden op te wekken. En daaruit heeft hij hem ook bij wijze van spreken terug gekregen.” (Hebr. 11 : 17 v.). Hij die de belofte aanvaard had. Na-

tuurlijk had Abraham ook de vervulling aanvaard, maar toen hij die vervulling dreigde kwijt te raken, was de belofte hem meer waard. Al zou de vervulling hem afgenomen worden, omdat hij zijn zoon moest offeren, dan bleef de belofte recht overeind staan. God zou zeker, op zijn tijd en op zijn wijze, die belofte gestand doen. Zo heeft niet de vervulling maar de belofte Abraham overeind gehouden.

Wie echt leeft uit het geloof, blijft door de belofte overeind.

De vervulling neemt hij dankbaar van God aan, in het vaste geloof dat eenmaal alle beloften vervuld zullen zijn.

De mensen komen met vragen uit het leven: wat doe je nu als de zaak zó en zo ligt? En onze Here God is zo barmhartig om op tal van onze zonde-situaties in te gaan en daarin af te dalen. Dan geeft Hij ons Zijn directieven: als de situatie zo en zo is, moet je in die en die richting handelen.

Zie maar (om een voorbeeld te geven) Exodus 21.

Wat moeten we doen als twee mannen ruzie krijgen en elkaar slaan, zodat één van hen bedlegerig wordt?

En wat te doen als één van hen een zwangere vrouw stoot, zodat de vrucht afgaat?

Zo zal het waarschijnlijk onder ons gaan in onze besprekingen.

U zult komen met praktische vragen. Want u bent zo hevig betrokken bij concrete mensen en hun concrete nood. Daarom wil ik vanmorgen uitgaan van enkele patronen die daar in telkens terugkeren. Om dan de weg te zoeken naar de Heilige Schrift.

Ontrouw in de liefde

Dat is de meest eenvoudige probleemstelling: er is (nog) geen sprake van een derde, maar de liefde tot eigen man of vrouw is gewoon opgehouden en weggeëbd. De één houdt gewoon niet meer van de ander.

Dit gegeven schreeuwt natuurlijk om uitwerking en concretisering. Maar ik volsta met de aanduiding van dit type.

En benoem het als ontrouw in de liefde.

Ik denk dan aan de doorgaande

boodschap van de Heilige Schrift dat onze God zo trouw is. Uiteraard is dan bedoeld: zo trouw in de liefde, ondanks onze tuchteloosheid. De Engelse Good-News Bible vertaalt het Hebreeuwse woord *chèsed* (goedertierenheid) steeds met constant-love. Zo b.v. de bekende woorden van psalm 103 : 8: Genadig is de Here en barmhartig, lankmoedig en groot van constant-love, constante, vaste, sterke liefde. En dat ondanks Israëls overspel: denk aan de verhouding van Hosea tot Gomer. Je snapt toch niet dat hij nog van haar houdt?

Wanneer b.v. de echtgenoot komt met de boodschap: „Ik kan het niet helpen, maar ik houd gewoon niet meer van haar”, moet het antwoord zijn: „En dat is het nu juist wat je beloofd hebt wél te zullen doen. Je hebt niet beloofd je vrouw (je man) lief te vinden, maar lief te hebben. God heeft ons ook niet liefgevonden, maar liefgehad. Dat was Zijn daad. Je begint er maar aan!”

Ik zoek de diepste oorzaak van de steeds toenemende huwelijksmisère in de kerk van Christus, evenals de steeds toenemende onmacht om een stuk levensverdriet te dragen en daaronder te lijden, in het steeds slechter kennen van de lengte, de breedte, de diepte en de hoogte van de liefde Gods in Christus Jezus. Eigenlijk in het steeds minder kennen van de Here Jezus Zelf. Daarvan komt het dat de liefde koud wordt, Mt. 23 : 12. En de christen op zichzelf betrokken.

Prediking van de wonderbare liefde Gods in Christus, krachtadige prediking van (laat ik het methodis-

tisch zeggen) het wonderbare kruis, overrompelende prediking van de liefde waarmee Christus Zich gaf, gepaard aan een dringend gebed om opening van de harten, worden bittere noodzaak in onze bloedloze tijd, in een kerk, die vaak evenzeer lijdt aan bloedarmoede. Alleen van daaruit gaan Ef. 5 en 1 Kor. 13 open. Paulus zegt in Ef. 5 niet alleen, dat de man zijn vrouw moet liefhebben ZOALS Christus Zijn gemeente liefheeft, maar ook OMDAT Christus Zijn gemeente liefheeft. Hij zegt niet alleen dat de vrouw haar man moet liefhebben ZOALS de gemeente Christus liefheeft, maar ook OMDAT Christus de gemeente liefheeft. Het Griekse woordje waar het om gaat heeft niet alleen een vergelijkende, maar ook een redengevende functie. We worden opgenomen in de liefde van Christus voor Zijn gemeente en omgekeerd. Dat is het mysterie.

Groen van Prinsterer schreef boven de brieven aan zijn vrouw: Geliefde zuster in den Here.

Paulus zegt in Rom. 13 : 8: Weest niemand iets schuldig dan elkander lief te hebben, want wie de ander liefheeft, heeft de wet vervuld.

Mensen die gaan trouwen nemen een onafbetaalbare schuld op zich. Onafbetaalbaar a) omdat de liefde Gods te onswaart eindeloos is en b) omdat andere gaven afgedaan zullen hebben, maar de liefde vergaat nimmermeer: wie gaat liefhebben begint aan de eeuwigheid.

Dus zegt de man: de schuld ligt bij mij: ik heb je niet genoeg liefgehad. De vrouw antwoordt: maar ik ben jouw schuldenares, want ik heb nog niet genoeg bemind. Niet allen

vatten dit, zegt Jezus. Alleen wie het gegeven is, Mt. 19. De diepste vragen zijn die naar de waarachtigheid van onze wedergeboorte. Alleen van hieruit is ook het dragen van huwelijksleed mogelijk.

Wij moeten mensen in de getekende nood terugbrengen tot hun Ja-woord: trouw tot de dood ons scheidt. De winst ligt niet alleen in een gered huwelijk, als God dat geeft, maar in veel diepere kennis van onze Here Jezus Christus (zie 2 Petr. 1 : 8 in zijn verband).

Het ontwrichte huwelijk

Van het ontwrichte huwelijk is sprake, als iedereen zegt: zo kan het niet langer. Als de dokter zegt: dit wordt uw dood.

Douma maakt terecht verschil tussen scheiding en echtbreuk.

We moeten goed letten op wat Christus zegt in Mt. 5 : 31 en 32:

Er is ook gezegd: alwie zijn vrouw wegzendt, moet haar een scheidsbrief geven. Maar ik zeg u: ieder die zijn vrouw verstoot, behalve ingeval van ontucht, brengt haar ertoe echtbreukster te worden; en wie een verstoten vrouw huwt, pleegt echtbreuk.

Het proces verloopt dus in twee fasen: eerst scheiding; daarna echtbreuk. Daarvan is pas sprake als de verstoten vrouw „één vlees” wordt met een ander. Scheiding is nog geen echtbreuk, maar kan er gemakkelijk toe lijden.

Zo ligt het ook in Matth. 19 : 8 en 9: Wie zijn vrouw wegzendt om een andere reden dan echtbreuk en een

ander trouwt, pleegt echtbreuk.

Weer een proces in twee fasen: eerst de wegzending van de vrouw; dan het nemen van een ander. En met die laatste daad is er sprake van echtbreuk.

Het is duidelijk: de Here verbiedt beide: scheiding en echtbreuk, maar het tweede is veel erger dan het eerste.

Zie ook Mk. 10 en Luk. 16. Telkens spreekt de Heiland over het geheimenis van het één vlees zijn, de éénwording. Als deze eenheid met een ander beleefd wordt is er sprake van overspel.

Erg duidelijk is het verschil in 1 Kor. 7 : 10 en 11.

Doch hun die getrouwd zijn, beveel ik niet, maar de HERE, dat een vrouw haar man niet mag verlaten. IS DIT TOCH GEBEURD, dan moet ze ongehuwd blijven of zich met haar man verzoenen en de man moet zijn vrouw niet verstoten.

Het gaat hier om de kapitaal gedrukte woorden: IS DIT TOCH GESCHIED...

Vertaling mag niet, maar het gebeurt. Scheiding is niet de weg, maar hij wordt gegaan. De hardigheid des harten waarvan Mozes spreekt is in het nieuwe verbond nog niet uitgewerkt. Maar het kan nog erger. De vrouw die haar man verlaat (blijkbaar kwam dat binnen de gemeente voor!) zou ook vluchtig kunnen overstappen op een andere man. Dan moet de gemeente ingrijpen. Dat zou echtbreuk betekenen. En dat mag in de gemeente van Christus nooit aanvaard worden. Dus moet de vrouw ongehuwd blijven. Het oude huwelijk is op non-actief gesteld. Soms moet dat geaccepteerd worden. Maar de band is er nog. Zo heilig is het huwelijk voor God.

Vermoedelijk gaat het in het voorbeeld van Paulus om een vrouw die haar man verlaat uit overgeestelijke motieven. Als het gebeurd is, valt er niet veel meer te doen dan te accepteren.

Veel minder is er reden een zuster van het avondmaal te weren, die het bij haar man niet uit kon houden. Of andersom. Wie peilt het leed dat achter zo'n simpele notitie ligt? Een opmerking als deze zou niet gemaakt hoeven te worden. Jezus zegt: Zalig zijn de barmhertigen, want hun zal barmhertigheid geschieden, Mt. 5 : 7. En barmhertigen zijn toch zeker de mensen, die weten hoe bedorven zij zelf zijn (hoe vaak hebben ze zelf echtbreuk gepleegd in hun hart?) en die daarom kunnen meevoelen met de zwakheden van hun broeders en zusters, die vaak door een hel gegaan zijn, mede misschien door hun eigen zonden. En die daarom mild zijn in hun oordeel en niet strenger dan de apostel Paulus.

De Prediker zegt: Weest niet te zeer rechtvaardig en gedraagt u niet al te wijs; waarom zoudt ge uzelf tot verbijstering brengen, Pred. 7 : 15.

(wordt vervolgd)

M. de Jonge - Voorburg

Wie haakt er op in?

Tempel en eredienst volgens het Nieuwe Testament

Bij het bespreken van „De Brief aan de Efeziërs” hebben we opgemerkt, dat ds Van den Berg afzonderlijk aandacht vraagt voor twee onderwerpen. Het eerste, hierboven genoemd, verwijst naar Ef. 2 : 21, 22. Hij schrijft hoe alle volken in alle tijden godsdienstig bezig zijn geweest. In hun cultus (openbare eredienst) hebben tempel, altaar, offeranden, priesters een plaats.

Bij Israël was dat niet anders. De HERE gaf dat volk vele wetten, waarin Hij duidelijk regels stelde voor de cultische (godsdienstige) handelingen.

Toen de Here Jezus aan het kruis de geest gaf, scheurde het voorhangsel van de tempel. Toen was het uit met dat speciale gebouw, met offerdienst, priesterlijk werk enz. De tempel, zo leert de Geest ons, is de gemeente, zijn de gelovigen. (1 Petr. 2 : 4-10; 1 Kor. 3 : 9, 16 v.v.; Ef.

2 : 19-22; 1 Tim. 3 : 15; 2 Kor. 6 : 16). Heel het leven is eredienst. (Rom. 12 : 1). Tot zover volgden we de schets.

Maar dan concludeerde de schrijver „dat er in het leven van een christen niet langer een speciale afdeling is, waarop je het etiket 'godsdienstig bezig zijn' kunt plakken... Heel ons leven is een godsdiensttoefening geworden. Godsdienst is niet meer gebonden aan een cultus.” En even verder „Ontbijten en vakantie houden dragen nu niet minder het karakter van godsdiensttoefening dan onze zondagse samenkomsten.”

Verder gaande komt het karakter van de gemeentelijke samenkomsten (kerkdiensten) ter sprake. Deze heb-

ben z.i. geen ander karakter dan andere vormen van samenkomsten: gemeentevergaderingen, bijbelkringen e.d. „Ze staan niet op een ander, heiliger niveau.”

We treffen vele tekstverwijzingen aan, die steun geven aan het betoog van ds Van den Berg. Ik zal die niet releveren. Ieder leze het artikel zelf. „Ik ben me ervan bewust”, zegt hij „dat (dit alles) voor velen ietwat shockerend kan overkomen.” Dat is zeker. Maar dat hoeft niet met zich te brengen, dat we het terzijde leggen. Een gesprek met de Heilige Schrift in de hand mogen we niet ontwijken en de schrijver vraagt min of meer om reactie.

Als ik op één punt inhaak — en

Liturgische Werkgroep Eindhoven

Het Liedboek

LIED 170 De vertaling van dit, oorspronkelijk in het Zweeds geschreven Lied, heeft de herdichter nogal wat moeilijkheden opgeleverd. De Duitse vertaling, die als uitgangspunt heeft gediend, bleek naderhand in strofe 5 niet deze Zweedse tekst juist weer te geven „zodat deze geheel moest worden vernieuwd. Eigenlijk zou ik ook strofe 1 anders

Jezus en Paulus

Er zijn over de verhouding tussen de leer van Jezus en die van Paulus nogal wat boeken geschreven. Veel is erover gezegd. Hervormd Nederland van 25 december jl. draagt ook zijn steentje bij. „Tja, er staat zoveel in de bijbel en daar is nogal wat tijd- en cultuurgebonden curiosa bij. De apostel Paulus maakt zelf al een onderscheid tussen wat hij meent dat Gods wil is en z'n eigen hobby's. Voor mij is maatgevend wat Jezus ervan vindt...” Je leest niet vaak zo veel onzin in enkele zinnen bij elkaar. De schrijfster van deze zinnen vergeet om te beginnen dat het de Here Jezus Zelf is, die de Farizeeër Paulus tot Zijn dertiende apostel maakte. En als dan maatgevend is wat Jezus ervan vindt dan is het innerlijk tegenstrijdig om te menen dat Paulus iets anders zou zeggen dan wat Jezus werkelijk bedoelde. Zo trek je de wijsheid van de Heer in twijfel die juist deze man maakte tot de grote heidenapostel. Zo over Jezus en

pastorale notities

door
H. AMELINK

Paulus te schrijven is niet eerbiedig. En als er nu iemand geen hobby's opna hield dan was het Paulus wel. Daarvoor was hij te zeer betrokken bij de boodschap van het kruis van Christus. Het is ook helemaal niet waar dat Paulus onderscheid maakt tussen eigen mening en die van de Heer. Wellicht wordt gedoeld op het feit dat Paulus wel eens zegt over dit heb ik geen bevel van de Here. Maar ik geef mijn mening. Als de apostel zegt dat hij over bepaalde zaken geen bevel van de Here heeft dan wil hij zeggen dat Jezus Zich over die zaak niet nadrukkelijk heeft uitgesproken. Hij bedoelt dan niet dat wat hij verder zegt niet geloofd en gehoorzaamd moet worden. Want juist Paulus weet dat hij als apostel van Jezus

Christus gezag heeft. Er is geen gemeenschap met Jezus dan alleen via de apostelen. Juist als apostel durft hij te voorzien in zaken, die niet regelrecht door de Heiland geregeld zijn. Het „niet de Heer, maar ik” is geen vrijbrief om woorden van Paulus als van minder belang te achten. Een apostel is een gezant. Wie naar hem hoort, hoort naar Jezus. Er kan in het geheel geen tegenstelling zijn tussen Jezus en Paulus. Want de apostel sprak en schreef in opdracht. De gezant is als de Zender.

Eén van de gemeenste streken die tegenwoordig met de Bijbel wordt uitgehaald is het zeggen dat de Bijbel tijd- en cultuurgebonden zou zijn. Er staan in de Bijbel wel zaken die voor een tijd gelden. Maar dan wordt dat wel duidelijk gemaakt. En als we geloven dat de Bijbel Gods Woord is dan is het onmogelijk de Schrift tijdgebonden te noemen. Want wij zijn aan de tijd gebonden. God niet. En Jezus Christus is gekomen in de volheid des tijds. Daarna en daarom komt er geen „andere” tijd meer.

laat velen mij wat dat inhaken betreft volgen — is het met de vraag: is er echt geen onderscheid tussen „godsdienstig” en „anders” bezig zijn? Als de Groningse pastor schrijft „Wanneer ik als christen bezig ben met mijn werk, behoort dat niet minder tot mijn eredienst dan wanneer ik bid”, wil dat dan zeggen dat dagelijks werk en bidden voor de HERE niet onderscheiden zijn? En dat ook wijzelf geen onderscheid (mogen) maken? In het leven zijn verschillende bezigheden: kinderen verzorgen, je huis opknappen, de auto een beurt geven, bijbelstudie, ter kerke gaan. Verschillende functies. Als we psalmen zingen, voor onszelf of in de samenkomsten van

de gemeente, richten we ons tot de HERE en dat op een andere manier, dan wanneer we trouw zijn in ons dagelijks werk. Die „godsdienstige functie” komt n.m.m. duidelijk uit in Ef. 6 : 10 e.v. en wat daar staat is voor dezelfde mens als het voorgaande (1-9), maar het is toch voor hem een andere situatie.

Met de schrijver kunnen we dankbaar zijn voor de verlossing van ons *hele* leven en die zal „op alle terreinen” moeten doorwerken. Maar dat heft het verschil tussen de éne situatie (functie) en de andere niet op. De Here Jezus zelf was op de bruiloft te Kana op andere manier bezig als toen Hij op de berg ging bidden.

Van belang lijkt me na te lezen hoofdstuk IX van het boek „Leven in het verbond”, door A. Janse (Kok, Kampen - 1937).

Bijbelse normen voor de beleving van de sexualiteit

Dat is het tweede onderwerp n.a.v. 5 : 3. Zeer actueel. Veel vragen, die ook in onze kring leven (behoren te leven), komen er in aan de orde. „In de huidige discussies kom je nogal eens de gedachte tegen, dat de moderne ideeën over euthanasie, abortus, samenwonen, geslachtsgemeenschap vóór en buiten het hu-

welijk, homosexualiteit, pedofilie enz., allemaal volslagen nieuw zijn en in onze tijd pas voor het eerst gehoord en gepraktiseerd worden. Al deze en dergelijke ideeën en praktijken komen op ons af en worden ons gepresenteerd als vragen die zó absoluut nieuw zijn, dat de Bijbel er eigenlijk geen zinnig woord over te zeggen heeft. NIETS IS MINDER WAAR.” Omdat de gemeenten uit de oudheid daarmee ook in aanraking kwamen, onderwees de apostel (de Heilige Geest) in brieven onze broeders en zusters uit de eerste eeuw. Dat onderwijs is in dit tweede excurs aan de orde. Het lijkt me voldoende daar aandacht voor te vragen.

hebben moeten maken”. (regel 2 en 3 voldoen niet aan de eigenlijke bedoeling). Uitgangspunt van het hele Lied is Marc. 1 : 37: „allen zoeken u”, waarbij de gedifferentieerdheid van dit „allen” nader in de strofen wordt uitgewerkt. Een echt modern lied, dat tevens bijbels is”. (Comp. p. 436, 437). Taal en stijl zijn evenwel wat verouderd, waardoor het aan waarde verloren heeft.

De melodie is goed en algemeen bekend.

Tekst: 2; melodie: 3.

LIED 171 Tekst en inhoud van dit Lied missen de duidelijkheid die voorwaarde is voor een goed kerklied. De eenheid van gedachten ontbreekt te veel en daardoor gaat de zin van vele beeldende uitdrukkingen verloren.

De melodie is voor de kerkzang niet geschikt, wel voor koorzang mogelijk.

Tekst: 1; melodie: 1.

LIED 172 „Iedere strofe van dit Lied begint met dezelfde twee regels. Daarna volgt dan telkens een andere omschrijving van wat het inhoudt: een mens te zijn op aarde / in deze wereldtijd. Het is een sterfelijk bestaan in het teken van de pelgrimstocht door de woestijn”. (Comp. p. 440).

De heldere melodie van Psalm 128 siert dit lied.

Tekst: 3; melodie: 3.

LIED 173 Dit Lied is geschreven met het oog op speciaal de Palmzondag, waaraan het diverse gedachten heeft ontleend. Het verbindt daarbij duidelijk de elementen van het lijden en van de opstanding, wat stellig een verdienste is. De Man van Smarten heeft onze schuld gedragen en onze taak volbracht (strofen 1 en 2). Daarmee wordt het leven voor ons weer een vreugdevol bestaan in de vrede van het kruis. (strofen 3-5).

De mooie melodie „wil het hoofd opheffen om het kruis te laten aanschouwen: de plaats waar onze Hogepriester troont” (de componist in het Comp. p. 443).

Tekst: 3; melodie: 3.

LIED 174 Taal en stijl van dit Lied zijn zodanig verouderd, dat het als kerklied voor vandaag o.i. niet meer geschikt moet worden geacht.

De schone melodie blijft gelukkig behouden in Lied 285.

Tekst: 1; melodie: 3.

LIED 175 „Temidden van de vele liederen voor de lijdenstijd neemt dit Lied een heel aparte plaats in. Het is namelijk geen Goede Vrijdagslied, niet een van de liederen, die stap voor stap de staties van de kruisweg volgen. Waar de relatie tussen onze zonden en het lijden van de Heer sterk wordt beseft, kan het, ook al om zijn eenvoud, liturgisch van grote betekenis zijn.” (Comp. p. 445).

„De melodie ligt direct in het gehoor en zal de gemeente waarschijnlijk weinig moeite kosten”. In de uitgave van het Liedboek staat in de 8e regel een storende fout: de 3e noot moet een fis zijn, i.p.v. een e.

Tekst: 3; melodie: 3.

LIED 176 In zijn totaliteit is dit Lied sterk horizontalistisch van karakter: „de verbondenheid met Jezus wordt... tot een sociale relatie met de mensen”, aldus de dichter in zijn toelichting (Comp. p. 446).

De verwijzing naar Matth. 25 : 45 is hier dan ook niet terecht. Voorts is de tekst in diverse strofen niet bepaald duidelijk, zoals b.v. in strofe 1: „o Liefde, die verborgen zijt in diepe stilten eeuwigheid” en in strofe 3: „de minsten van de mensen zijn daar uitgestrekt in angst en pijn”.

De melodie is goed.

Tekst: 1; melodie: 3.

LIED 177 Dit Lied is een bewerking van het Duitse gezang „Herr, stärke mich, dein Leiden zu bedenken”, dat in zijn oorspronkelijke versie 22 strofen telt, waarvan „in de meeste kerkboeken 8 zijn opgenomen die een sterke eenheid vormen”. Vanwege de verouderde taal is de reeds uit 1806 stammende tekst (Gez. 118 uit de bundel Evangelische gezangen) opnieuw bewerkt, overigens wel met behoud van verschillende versregels. Zo is b.v. strofe 1 bijna in haar geheel onveranderd gebleven. In diverse opzichten valt een verbetering op te merken in vergelijking met het oorspronkelijke duitse gezang. Tenslotte nog een detailopmerking: in strofe 2 zou een verbetering kunnen worden bereikt door de woorden „God zelf” te vervangen door „Gods Zoon”.

De melodie is prachtig en welbekend als eerste vierstemmig koraal in Bach's Matthaeus Passion. (Comp. p. 455).

Tekst: 3; melodie: 3.

LIED 178 In dit Lied worden een aantal markante episoden uit de lijdensgeschiedenis van Jezus weergegeven. „Na een inleidende aanroeping in strofe 1, volgt in strofe 2 een aansluiting bij Luc. 19 : 28-44; strofe 3 bij Marc. 14 : 1-9; strofe 4 bij Marc. 14 : 22-25; strofe 5 bij Marc. 14 : 32-42; strofe 6 en 7 bij Marc. 14 : 53-65; strofe 8 bij Joh. 19 : 1-3; strofe 9 en 10 bij Joh. 19 : 16b-38 en de overeenkomstige parallelplaatsen (Comp. p. 451). Enigszins uit de toon valt strofe 10 met de zin: „Heer, om Uw vijf wonden rood”.

De melodie is zeer goed, uiterst eenvoudig.

Tekst: 3; melodie: 3.

LIED 179 In de 8 strofen van dit Lied van Nicolaas Beets is Jesaja 53 nauwgezet op de voet gevolgd, waarbij het Nieuwtestamenteisch getuigenis herhaaldelijk duidelijk doorklinkt.

Al is de stijl wat verouderd, het lied is nog goed bruikbaar voor de gemeentezang van nu.

Wat de melodie betreft: het lied kan goed gezongen worden op de wijs van psalm 22, zoals trouwens aanvankelijk ook het geval is geweest. De aangegeven melodie is niet erg interessant.

Tekst: 3; melodie: 2.

A. t.a.v. de tekst der liederen:

het cijfer 1 bij niet voluit Schriftuurlijke tekst, b.v. vanwege het humanistisch karakter of door een sterk piëtistische inslag;

het cijfer 2 bij een weliswaar Schriftuurlijke, maar niet direct begrijpelijke, en aanspreekbare tekst;

het cijfer 3 als de tekst volkomen Schriftuurlijk en zonder meer verstaanbaar is.

B. t.a.v. de melodie der liederen:

het cijfer 1 voor een niet-aanvaardbare melodie;

het cijfer 2 voor een onbekende melodie die na enige oefening, eventueel met behulp van een koor, door de gemeente wel te zingen is en voorts ook voor een melodie die niet bepaald tot „de beste” behoort;

het cijfer 3 voor „een goede” melodie, geschikt voor de gemeentezang.

Boekbespreking

„Bij brood en beker” - Leer en gebruik van het Heilig Avondmaal in het Nieuwe Testament en in de geschiedenis van de westerse kerk.

Onder redactie van Prof. Dr. W. van 't Spijker, Dr. W. Balke, Drs. K. Exalto en L. v. Driel: Uitgave van De Groot - Goudriaan - 1980 - 456 pag.

Prijs (gebonden) f 75,—

In het „Woord vooraf” wordt gesteld, dat het de bedoeling van redactie en medewerkers is het avondmaalsgeheim dichter bij de gemeente te brengen. Het Heilig Avondmaal moet juist als geheim der genade weer gaan leven. De schrijvers behoren allemaal tot de gereformeerde gezindte en maken deel uit van de Gereformeerde Bond in de N.H. kerk en van de christelijke gereformeerde kerken. Ze blijken bij elkaar de nodige aansluiting te vinden, zodat het boek een harmonieus geheel vormt. Prof. Versteeg opent met een doorlichting van de gegevens aangaande het H. Avondmaal in het N.T. Verschillende Schriftteksten krijgen achtereenvolgens aandacht. Via punktuële exegese zoals we dat van deze hoogleraar gewend zijn, komt de auteur tot de konklusie, dat het de bedoeling van I Kor. 11:26 is, dat de handeling van de viering van het H. Avondmaal als zodanig nog geen verkondiging is, maar wel om verkondiging vraagt. In heel het Nieuwe Testament wordt het woord „verkondigen” namelijk altijd gebruikt voor het met woorden bekend maken van de boodschap van het heil” (pag. 61). Prof. van Genderen schrijft over het Avondmaal in de oude kerk en in de kerk van het Oosten: Uit de Apostolische overlevering van Hippolytus (plm. 200) blijkt, dat men belijdt, dat Christus bij de instelling van het H. Avondmaal tevens tot doel had de opstanding te openbaren. Dit belangrijke facet van de avondmaalsviering krijgt bij ons helaas nog maar weinig of soms helemaal geen aandacht terwijl het voor „de kerkvaders” essentieel bleek. Verder wordt door Van Genderen nader ingegaan op de betekenis van Ambrosius en Augustinus. Met name Augustinus is heel concreet en onderscheidend bezig geweest bij het zoeken naar een typering van het sakrament van het lijden en sterven van Christus. Van hem is de klassieke uitspraak: „Het Woord komt bij het element en het wordt een sacrament, dat zelfs als het ware het zichtbare Woord is” (pag. 89). De Apeldoornse dogmaticus schetst verder nauwkeurig de ontwikkeling van het theologisch denken in de Middeleeuwen, welke uitliep op het concilie van Trente als het Concilie van de Contrareformatie. Drs. K. Exalto, die tot de bekwame Lutherkenners gerekend mag worden, illustreert hoe Augustinus Luther beïnvloed heeft. De gemeenschaps- of communio-gedachte stelt Luther centraal. Men moet weten, dat het sakrament een teken is en vervolgens dient men de betekenis van het sakrament te kennen, terwijl er in de derde plaats ook geloofskennis gevonden moet worden. De gelovigen zijn de oog-

appel van Christus. Dat mag hen troosten temidden van de aanvechtingen, die zij van binnen uit en van buiten af hebben te verduren. Luthers konsubstantiatieleer is niet alleen te danken aan het feit, dat hij nog niet helemaal kon loskomen van de R.K. avondmaalstheologie. Nee, vooral de functie van het Woord als daad-woord werd door hem benadrukt. Gods Woord schept het wonder van de reële presentie van het lichaam van Christus in het Heilig Avondmaal. Dr. Balke legt de avondmaalsleer van Zwingli onder de loupe en tekent op een levendige manier de tegenstelling tussen Luther en Zwingli met alle gevolgen van dien voor het verdere verloop van de kerkgeschiedenis.

Het godsdienstgesprek te Marburg (1529) leidt helaas niet tot overeenstemming. Luther weigert zelfs Zwingli de broederhand te reiken. Zwingli houdt vast aan zijn visie, dat de avondmaalsviering een gedachtenismaaltijd is. Hij houdt niet van het woord sakrament en aksentueert in dit woord vooral de voorstelling van verplichting. „Wie het sacrament ontvangt, verplicht zich tot dienst en krijgt daarvoor een pand, dat hem eraan herinnert, dat hij trouw moet blijven” (pag. 163). Zwingli is erg gehecht aan de handhaving van het woord: eucharistiedankzegging. Als Balke over Calvijn schrijft, laat hij ons zien hoe Calvijn steeds een grote eerbied voor het sakrament heeft gehad. „In zijn kerkbegrip is het sakrament naast de prediking van het Woord een constitutieve faktor geweest” (pag. 179). Het is erg fijn, dat Balke zoveel aandacht besteedt aan Calvijns traktaat over het Avondmaal

(1541). Dit traktaat legt getuigenis af van een oekumenische gedrevenheid. Niets was Calvijn liever dan een verzoening tussen de standpunten van Luther en Zwingli. Hiervoor heeft hij geworsteld met een taaie volharding, die het uiterste van hem heeft gevegd. Hij legt nader uit waarom de Here een bepaalde vorm en manier van spreken in het Avondmaal gekozen heeft. De gemeenschap, die wij hebben in het geloof aan het lichaam van Jezus Christus blijft een onbegrijpelijke zaak. Daarom wordt zij ons zichtbaar getoond!

Calvijn pleit voor een regelmatig gebruik van het H. Avondmaal. „Daarom, in alle goed geordende kerken moet het gewoonte zijn het te vieren zo vaak als de bevassing van het volk het toestaat” (pag. 190). De kontakten met Bullinger, de opvolger van Zwingli, vormen in de bijdrage van Dr. Balke object van bespreking. De betekenis van de Consensus Tigurinus (publikatie in 1551) wordt door de auteur nader uiteengezet. Het is een dokument van de verzoening tussen de zwingliaanse en calvijnsse sakramentsleer en kan terecht genoemd worden: de geboorteakte van het gereformeerd protestantisme (pag. 211). Tot zijn grote verdriet gelukt het Calvijn niet met de Lutheranen tot overeenstemming te komen. Balke heeft ons veel boeiend materiaal over een belangrijke episode uit de kerkgeschiedenis aangeleverd. Dr. Brienens gaat nader in op de opvattingen van de Erskines over het H. Avondmaal. De Erskines namen in de Schotse kerken een voornamen plaats in. De karakterisering van het H. Avondmaal als liefdemaaltijd spreekt ons aan.

Al zijn wij niet gecharmeerd van het werken met het onderscheid tussen staat en gestalten, de oproep om voor God te leven, beheerste het doen en laten van de Erskines en vindt bij ons weerklank. De Nadere Reformatie krijgt veel aandacht in dit dikke boek. Nu kan in dit kader niemand om G. Voetius en A. à Brakel heen, maar Prof. Graafland geeft ook één en ander weer uit de geschriften van J. Verschuier. De beide eerstgenoemde bewegen zich nog duidelijk in de lijn van de calvinistische traditie. Maar bij Verschuier zijn we tastbaar verder opgeschoven in de richting van het bevindelijk piëtisme, waarin het heil steeds meer getrokken wordt in het kader van de innerlijke beleving (pag. 270). Drs. Knevel biedt ons een gedegen studie betreffende Willem Teelinck en de praktijk van het H. Avondmaal. Teelinck wijdt veel aandacht aan de zelfbeproeving vóór het aangaan aan de dis van het Verbond. Hij somt zes vereisten op: „Berouw, geloof, liefde, bijzondere kennis van de zaken van het H.A., een heilig verlangen naar de tijd der bediening van het Heilig Avondmaal en een oprecht voornemen, dat we ons zullen benaastigen de kracht van het H.A. in ons leven te openbaren”. Als zodanig zijn dit zaken waarbij iedere avondmaalsganger hoort stil te staan. Maar Teelinck gaat ons te ver als hij vervolgens bij deze vereisten een aantal kentekenen geeft om te bezien of de vereiste zaak wel aanwezig is. Dan gaat de functie van het H.A. verloren en wordt ze gedevalueerd tot een stimulans tot verplichtingen (pag. 288). Het grote manco bestaat daarin, dat verwijzing

Terloops... door P. C. VAN WIJK

Wat doe je met de bijbel?

't Is goed deze belangrijke vraag van tijd tot tijd eens aan jezelf te stellen. We hebben allen een bijbel. Wat doen we er mee? Lezen we er ook echt in of zoeken we die bijbel uitsluitend zondagsmorgens even op om er mee naar de kerk te gaan? Is die bijbel een vriend van je of is die bijbel een vreemd boek voor je? Is je kennis van de bijbel afgesloten met het kennen van wat bekende verhalen die op de lagere school zijn verteld of heb je echt inzicht gekregen in het woord van God? De bijbel zelf zegt er dit van: „Maar dit woord is zeer dicht bij u, in uw hart, in uw mond, om het te volbrengen”. Gods woord is vlakbij ons, maar we zien vaak zo slecht. Gods woord komt tot ons, maar we proberen er omheen te lopen. Gods woord is in je mond, maar je doet je mond zo weinig open. Gods woord wil een relatie met ons

hebben, maar wij verbreken die relatie en doen net of dat heel gewoon is. Er zijn mensen die het er moeilijk mee hebben of Gods woord echt wel voor hen is. Ze tobben hun hele leven over de vraag of ze er wel bij horen, of God er echt wel is voor hen, of ze dat allemaal wel mogen aanvaarden. Anderen lopen lichtvaardig over alles en nog wat heen en zetten als het zo te pas komt een vroom gezicht om bij anderen wat indruk te wekken. God ziet dat alles. Hij nadert tot ons. Hij is de eerste en wil beslist niet de laatste zijn. Wij mogen God zien komen, Hem tot ons zien naderen. We mogen Hem ontvangen, Hem begroeten, Hem bij ons laten blijven. We hoeven ons niet te verstoppen tussen de struiken zoals Adam eens deed toen God hem riep. We vergeten zo vaak dat Gods woord geen mensenswoord, maar een goddelijk woord is, een woord

waarvan in Hebr. 4:12 wordt gezegd dat het binnendringt in al onze gedachten en geheimen. Daar zijn we vaak bang voor, maar het is goed toch te beseffen dat God ons zo alleen hebben wil. Wat doe je met de bijbel? Een belangrijke vraag. Willen we levende mensen worden (Fil. 2:16), willen we ons tot nieuwe mensen laten maken (1 Petr. 1:23)? Dan zal blijken dat Gods woord ook een zegenrijk woord is (Hand. 20:32). Een zegenrijk woord. Zet onder elke letter maar eens een dikke streep: ZEGENRIJK. Veel jongelui hebben met Gods Woord moeite. Ze willen iets tastbaars en kunnen dat in de bijbel niet vinden. Wat doe je met de bijbel? Kom er aan!

Het woord dat u ten leven riep is niet te hoog, is niet te diep voor mensen die 't zo traag beamen. Het is een teken in uw hand, een licht dat in uw ogen brandt, het roept u dag aan dag bij name.

Het woord van liefde, vrede en recht is in uw eigen mond gelegd, is in uw eigen hart geschreven. Rondom u klinkt de stem van God: vrijspraak, vertroosting en gebod, vlak voor u ligt de weg ten leven.

(Lied 7 uit het Liedboek voor de Kerken)

naar het werk van de Heilige Geest gemist wordt (pag. 291). Een aparte figuur uit de tijd van de Nadere Reformatie is Petrus Immens.

Deze predikant deed op 12 januari 1698 intree in Middelburg waar hij 22 jaar heeft gewerkt. Het is m.i. triest, dat deze dienaar van het Woord zijn laatste preek over zondag 7 van de H. Cat. hield terwijl hij elders de strekking van dit stuk kerkelijk belijden heeft vertekend. Hij stelde nl. dat het wezen van het geloof (het toevlucht nemen) als middel is te onderscheiden van het vertrouwen als doel. De grond van Gods beloften waarop het geloof dient te worden gebouwd, verbleekte bij Immens, omdat hij zozeer gehecht was aan het vinden van kentekens van Gods volk in de mens zelf. Ook wilde hij de avondmaalsganger voorschrijven hoe hij zich rondom de

avondmaalsviering had te gedragen. Dr. Brienens geeft ons van dit alles in kort bestek een goed beeld. Prof. Graafland biedt een uitstekende bijdrage over het H. Avondmaal in de 19de en 20ste eeuw. Hij analyseert haarfijn de ontwikkeling, die getuigt van een opschuiving van de reformatie in de richting van Rome. Maar de principiële theologische tegenstelling blijft duidelijk. „De rooms-katholieke theologie en ook de nieuwere reformatische theologie leggen de nadruk op de voortzetting van Gods heilshandelen in Christus en de deelneming van de gemeente daarin. De klassieke reformatische theologie gebruikt graag het woord *toepassing*. Daarin volgt zij nog steeds met instemming Calvijn, die ook spreekt over de applicatie (toepassing) van het heil in Christus, nl. doordat wij er deel aan krijgen om haar te genieten en haar met een waar geloof te ontvangen” (pag. 352). Het boek wordt afgesloten met een praktisch gedeelte waarin Prof. van 't Spijker nauwkeurig de inhoud van het klassieke avondmaalsformulier nagaat. De chr. geref. hoogleraar blijkt opnieuw heel goed op de hoogte te zijn van het getuigenis van de reformatoren aangaande het avondmaalssakrament van onze Heiland. We komen in zijn uiteenzetting dan ook verschillende citaten van Luther en Calvijn tegen. Terecht constateert van 't Spijker, dat wat het diepste avondmaalsgeheim is, ons altijd verborgen zal blijven en hij citeert dan het woord van de man van Genève: „Ik ervaar het meer, dan dat ik het begrijpen kan” (pag. 409). Wanneer we tot een slotconclusie moeten komen, hebben we er geen enkele moeite mee, de verschijning van dit voorname boekwerk als enorm verrijkend te typeren! Wel hadden we graag gezien, dat Dr. Brienens zijn kritiek op Immens had uitgebouwd en vinden wij, dat Prof. Graafland op pag. 360 te nivellerend schrijft over de gebleken verschillen binnen de Gereformeerde Gezindte. Ook hebben wij in het slothoofdstuk, dat door Prof. van 't Spijker verzorgd wordt, een uitvoerige bespreking van de vraag naar de „kinderkommunie” en „de open avondmaals-tafel” gemist. Maar verder kunnen wij dit prachtig uitgevoerde en stevig gebonden boek alleen maar hartelijk aanbevelen! In de eerste plaats denken we dan aan een lezerskring van predikanten en theologische studenten, maar voorts ook aan elk meelevend kerklid! Via het H. Avondmaal concentreren de gelovigen zich extra op de genade van God in Christus! Zo heeft dit sakrament een uiterst heilzame functie voor de kerk!

O. Mooiweer, Enschede

De redaktie ontving

Dr L. Floor, De doop met de Heilige Geest. 239 blz., f 34,50; Kok, Kampen.

Is de Bijbel Gods Woord? Een vraag gesteld en beantwoord door dr A. G. Luiks. 124 blz., f 12,50; Kok, Kampen.

Dr A. v. Brummelen, De bevinding in de prediking. 40 blz., f 7,50; Willem de Zwijgerstichting, Apeldoorn.

Dr F. J. M. Heslinga, Werken is meer dan geld verdienen — grondslagen

voor een nieuwe arbeidskunde. 159 blz., f 17,50; Kok, Kampen.

M. de Klijn, De invloed van het Calvinisme op de Noord-Nederlandse landschapschilderkunst 1570-1630. 63 blz., f 8,50; uitgegeven door de Willem de Zwijgerstichting, Postbus 642, Apeldoorn.

Dr W. Aalders, Luther en de angst van het westen — een pleidooi voor de rechtsstaat. 155 blz., f 22,50; J. N. Voorhoeve, Den Haag.

Dr F. L. Bos, Kruisdominees — verhalen uit de afgescheiden kringen. Verbeterde tweede druk. 223 blz., f 29,50; Kok, Kampen.

Dr F. L. Bos, Kruisdragers — nieuwe verhalen uit afgescheiden kringen. 98 blz., f 14,90; Kok Kampen.

Mogelijk wordt op één of meerdere van deze uitgaven in een recensie teruggekomen.

Kerknieuws

Eindhoven — Een stenen jubileum — De jubilerende stenen, waar bovenvermelde aankondiging betrekking op heeft, vormen gezamenlijk het kerkgebouw aan het Frederik Hendrikplein te Eindhoven. Op 19 december was het 25 jaar geleden, dat dit kerkgebouw in gebruik werd genomen en het is nu het gemeentecentrum van de Nederlands Gereformeerde Kerk. Eindhoven was in de vijftiger jaren een groeikern. Enkele grote industrieën trokken veel nieuwe werkrachten aan, en talrijke jonge gezinnen vonden hier een (eerste) bestaan. Hiervan zijn er later weer heel wat uitgezworven naar andere oorden, en ook de kinderen uit deze gezinnen vertrokken vaak naar elders. Daardoor is er niet alleen voor de leden van de Ned. Ger. Kerk van Eindhoven aanleiding dit jubileum te vieren, maar ook velen buiten deze stad bewaren goede herinneringen aan de tijd dat dit kerkgebouw ontstond en de periode daarna waarvan deze stenen zouden kunnen spreken. Daarom is er op Nieuwjaarsdag een ontvangst in het kerkgebouw geor-

ganiseerd, en allen die in de afgelopen kwarteeuw betrokken zijn geweest bij het kerkelijk leven rondom het Frederik Hendrikplein zijn hartelijk welkom op deze receptie. Het is dus op zaterdag 1 januari, vanaf 15.30 uur.

Het Jubileumcomité

I'Abri — In de laatste I'Abri-brief viel te lezen dat dr Henk Geertsema per 1 januari a.s. een groter deel van zijn tijd voor I'Abri zal beschikbaar stellen. We citeren: De bedoeling is ook dat ik op korte termijn naar het grote huis zal verhuizen. Wanneer er bevestiging komt op deze weg hoop ik omstreeks de komende zomer mijn werk op de V.U. af te ronden, zodat ik dan volledig voor het I'Abri-werk beschikbaar ben.

Ons programma ziet erin de eerste twee maanden van het nieuwe jaar als volgt uit:

- 8 jan. W. G. Rietkerk
- 15 jan. prof. dr J. G. Knol, De zin van de arbeid
- 22 jan. Utrecht-zaterdag; prof. B. Goudzwaard
- 29 jan. Muziekweekend (onder voorbehoud)
- 5 febr. geen lezing i.v.m. de dag van de Evangelische Alliantie
- 12 febr. drs G. Birtwistle, een lezing over kunst
- 19 febr. H. G. Geertsema
- 26 febr. prof. B. Goudzwaard

Nieuws uit breder kring

Bijbelkringen voor HBO-studenten — Een bijbelkring kan een belangrijke plaats in je leven innemen. Samen met anderen lees je in de Bijbel, en praat je over hoe als christen te leven. Daarnaast is het gewoon fijn elkaar regelmatig te ontmoeten. Op veel scholen en universiteiten zijn er al bijbelkringen. Maar op verschillende HBO-opleidingen zijn ze er nog niet. Wat niet is kan echter komen! Daarom, heb je interesse, en studeer je aan een HBO-opleiding in één van de volgende plaatsen: Arnhem, Breda, Den Haag, Deventer of Leeuwarden? Dan willen we (= chr. studenten)

Zoekt U een levenspartner?

Bel of schrijf naar het

„Christelijk Huwelijksbureau”

POSTBUS 8 - 7450 AA HOLTEN

TEL. 05483 - 3277 - b.g.g. 05498 - 59160

Help papoea's overleven

10 JAAR HULP AAN PAPOEA'S IN NOOD — WAT U DAARMEE TE MAKEN HEEFT?

De geschiedenis van het Papoeavolk is niet aan iedereen bekend. En wat zich de laatste 25 jaar heeft afgespeeld - onderdrukking en uitroeiing van wat was voorbestemd een trotse natie te worden - wat weten wij ervan?

± 1600-1949 - Nieuw Guineë onder Nederlands bewind. 1949 - Nederland belooft de Papoea's onafhankelijkheid

1961 - West Papua is de nieuwe naam; een eigen vlag, een eigen regering.

1969 - Indonesië manipuleert de volksraadpleging die had moeten leiden tot totale onafhankelijkheid. Een volk ontgroeid. De wereld ziet toe.

1982 - Indonesië gebruikt Irian Jaya als wingewest. Een volk is verraden. 150.000 Papoea's zijn verdwenen. Blijft Nederland toezien?

Onze stichting bestaat 10 jaar. Met uw hulp konden we veel goed doen. Maar er moet veel meer gebeuren. Ontzettend veel meer. Help de Papoea's mee te overleven!

Papoeafonds
Postgiro 243000
Rozendaal 27
8431 PD Oosterwolde Bank:
Amro-Oosterwolde
Rekening 44 40 72 470

Secretariaat
Van Randwijcklaan 104
3815 MT Amersfoort
Telefoon
033-728690

tenverenigingen Ichthus en CSFR) je graag helpen om ook deel uit te maken van zo'n bijbelkring. Maar daarbij moet je ons wel helpen! Ben je geïnteresseerd, laat ons dit dan weten. Dan proberen we je in contact te brengen met andere belangstellenden. Misschien maak je al deel uit van een studentenkring in deze plaatsen, waarvan wij niet afweten. Geef ook dat aan ons door. In ieder geval hoor je iets van ons. Je kunt ons via het volgende adres bereiken: Leenderd van der Deijl, Vossenweg 22c, 6721 BN Bennekom, tel. 08389-8824.

Een Hogere Beroepsopleiding Verpleegkunde te Ede — Dankbaar heeft het bestuur van „De Vijverberg” geconstateerd, dat op het zojuist gepubliceerde plan van scholen

1983-1985 de H.B.O.-V Ede voor komt met bekostigingsjaar 1983. Dit betekent dat we D.V. 1 augustus 1983 starten met deze nieuwe school. De H.B.O.-V wordt gekoppeld aan de reeds bestaande Gereformeerde Sociale Akademie „De Vijverberg”, eveneens gevestigd te Ede. Er ontstaat dus een scholengemeenschap „De Vijverberg” met twee typen van onderwijs: de Sociale Akademie en de Hogere Beroepsopleiding Verpleegkunde.

Deze scholengemeenschap zal door hetzelfde Stichtingsbestuur en door dezelfde directie geleid worden. Voor de H.B.O.-V zal aan de directie worden toegevoegd dhr A. J. Leeuwis, vanaf de oprichting al in dienst van de Stichting. Hij is al met de voorbereidende werkzaamheden voor de nieuwe school gestart.

De nieuwe H.B.O.-V beoogt studenten op te leiden tot verpleegkundigen die in alle sectoren van de gezondheidszorg inzetbaar zijn. „De Vijverberg” wil trachten haar uitgangspunten gestalte te geven in de opleiding tot verpleegkundige. Zeker in deze tijd met zijn grote ethische vraagstukken binnen de gezondheidszorg is het noodzakelijk toekomstige verpleegkundigen op te leiden en toe te rusten, waarbij de Bijbel ons de richting moet wijzen. De H.B.O.-V is een vierjarige dagopleiding. Gedurende de eerste twee studie jaren ligt het accent op informatieverwerving. Daarnaast zal echter ook aandacht besteed worden aan het leren van vaardigheden en aan de persoonlijke vorming.

Tevens zullen er in het tweede studiejaar korte werkelijkheidsoriëntaties in de diverse velden van de gezondheidszorg plaatsvinden. Tijdens het derde en vierde studiejaar dient de student(e) stage te lopen in de algemene- en geestelijke gezondheidszorg, zowel intra-muraal (b.v. algemene ziekenhuizen en/of verpleeghuizen, psychiatrische instellingen, instituten voor zwakzinnigenzorg), als extra-muraal (b.v. de maatschappelijke gezondheidszorg en de sociaal-psychiatrische dienst).

De afgestudeerde H.B.O.-V-er kan bij al deze sectoren werkzaam zijn. De Sociale Akademie heeft zowel een dagopleiding als een parttime-opleiding. Op de D.O. zijn er drie studierichtingen. Maatschappelijk Werk, Sociaal Cultureel Werk en Inrichtingswerk. De P.T.O. heeft alleen de twee eerstgenoemde afdelingen. De toelatingseisen zijn zowel voor de H.B.O.-V als voor de Sociale Akademie gelijk: H.A.V.O., V.W.O. of een M.B.O.

Alle studenten, die gemotiveerd zijn verpleegkundige of welzijnswerker te worden en daarvoor een christelijke opleiding willen volgen op H.B.O.-niveau, nodigen we van harte uit zich aan te melden als student aan onze akademie.

Voor meer informatie over één van beide scholen kunt u contact opnemen met de receptie van de Akademie, Padberglaan 1, 6711 PD Ede, tel. 08380-19168. Correspondentie-adres: Postbus 8017, 6710 AB Ede.

13.01.1943 13.01.1983

Ps. 146 : 5 onberijmd

Op 13 januari 1983 D.V. hopen onze ouders

A. J. VAN HELDEN

en

J. VAN HELDEN-PRONK

de dag te herdenken dat zij 40 jaar geleden in het huwelijk traden.

Rotterdam: Maarten en Els
(Tjitske,
Arend-Jan,
Michiel
en Hanneke)

Amstelveen: Elly

Amsterdam: Marianne

Aalsmeer: Joke

Den Haag: Jos en Martha
(Judith)

Apeldoorn: Pieter en Gerda
(Aart)

Amstelveen: Renske

U kunt hen feliciteren op zaterdag 15 januari a.s. tussen 14.30 en 16.00 uur in restaurant „De Oude Prins”, Amstelszijde 37 te Ouderkerk a.d. Amstel.

1185 BB Amstelveen
M. Lutherweg 424

13.01.1943 13.01.1983

Als U een camping zoekt, waar U als christen Uwzelf kunt zijn, kom dan met Uw gezin of groep naar

Evangelische Camping „t' BELOOFDE LAND”.

Reserveringen vanaf 3 jan. 1983.

Bosweg 17 - 3781 NG Voorthuizen
Telefoon 03429 - 2942.

In de serie

HULP BIJ BIJBELSTUDIE (2)

is verschenen

HET GEBED ds M. R. van den Berg

24 pag. f 3,75

Een aantal praktische bijbelstudies over het gebed.

Uit de inhoud: Wat is bidden? Gebedsverhoring, God laat Zich verbidden, Gebedsgenezing, Voorbede, Het Onze Vader.

De brochure kan zowel voor individuele als gemeenschappelijke bijbelstudie gebruikt worden.

Bestellen bij: C. J. van Dijke,

Lage Naarderweg 38

1211 AC Hilversum

tel. 035 - 16057

postgiro: 3910300

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
T. Hoekstra
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122,
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Chr. Geref. Vlaamse Evang. Ver. „FILIPPUS”

... en hij - Filippus - predikte hem Jezus (Hand. 8 : 35)

WINTERWERK IN DE KERK

De ideale tijd voor een dia-avond over het evangelisatiewerk op gereformeerde grondslag in België, voor uw wijk, gemeente of verenigings-avond. Neemt eens vrijblijvend contact op met onze secretaris: de heer R. L. Lichtert, Kruissherenstraat 10, 3078 GT Rotterdam. Tel. 010-826798. Giro 280.717 van de Rabobank te Leerdam, onder vermelding: „Evang. Ver. FILIPPUS”, Rek.nr .35.84.33.924.

Doet u ook mee?

Een nieuw project. De stichting Shaare Zedek spaart voor een nier-dialyse-apparaat voor de kinderafdeling van het Shaare Zedek Ziekenhuis in Jeruzalem. Spaart u ook mee? Het gaat om f 25.000,—. Vele kleintjes maken ook hier een grote.

Gironr. 1295426

t.n.v. St. Shaare Zedek te Urk

Voor informatie:

05255 - 2788

ADVERTENTIES MOETEN UITERLIJK DINSDAGMORGEN OM 10 (TIEN) UUR TER DRUKKERIJ ZIJN!!!

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist